

„Az én jelszavam: kaland és költészet”

Beszélgetés Szegedi-Szabó Bélával

Szegedi-Szabó Béla nyolckötetes vajdasági magyar író, költő. Jelenleg Budapesten él, az Országos Széchényi Könyvtár irodalmi referense. *Hangyabefőtt* című meseregénye a Magyar Napló Kiadónál Bányay Anna illusztrációival jelent meg a 90. Ünnepi Könyvhét és a 18. Gyerekkönyv-napok alkalmából.

– *Életművedet látva szembetűnő, hogy szereted minden műfajban kipróbálni magad. Mikor fogalmazódott meg benned az ötlet, hogy mesekönyvet írj?*

– A művek megszületése előtt először bizonyos képek, hangulatok kísértének. Ezek a pillanatok jelentik nálam az írás kezdetét. Valójában ekkor dől el, hogy valami létrejön-e. Vagyis sokszor nem intellektuális oldalról közelít a mű, hanem más úton, egy látomásszerű kép horizontja felől. A *Hangyabefőtt*ben a sziget volt az egyik ilyen releváns elem, a homoksziget, amelyet a történetben Porhónak neveztem el. A sziget-motívum mint markáns elem, mítosz mindenkiben benne él: az ártatlanság és érintetlenség tere, a paradicsomi állapot, az édenkert utáni sóvárgás és vágy. Egy ilyen boldog szigetlátomás a gyerekek álomvilágában is helyet követel magának. Másként fogalmazva: minden emberben mélyen ott él egy szöke vagy zöld sziget, amelyet csak ő tud megközelíteni, amelynek ő az istene, tündére, alakítója. Ezt az álmaink mélyén szunnyadó ősképet egyszer csak látni véltem magam előtt, és úgy éreztem, egy történetet lehetne ebből írni. Sokféle módon jelenik meg a sziget az irodalomban, gon-

doljunk csak Stevenson *Kincses szigetére*, Defoe *Robinson Crusoe*-jára, Shakespeare *Viharjában* Prospero lakóhelyére. Engem a sziget „anyaga” is megkísértett, maga a homok mint finom, selymes matéria. Antoine de Saint-Exupéry egy mondata jutott eszembe, miközben Porhót elképzeltem. A francia író így fogalmaz: „Föl-fölebredtem a szöke végtelenségben, ahol hullámokat vet a szél, mint a tengeren.” Vissza akartam térni ebbe az önfeledt játékba, amely nem más, mint a gyerekkor, annak utánozhatatlan ízeivel. Porhóra odaképzelttem egy jámbor figurát, egy naiv papot, Kortót, majd a sziget lakóit. Ez utóbbiak színes hajjal, virágzó kerékpárokkal járkák aombokat. Mindezt körülveszi a tenger végtelen, idilli kéksége. Erre a bűbajos helyre érkeznek váratlanul a kalózok egy elrabolt kis hangyással, aki egy beföttet szorongat a kezében. A megálmódott és megvalósult idill és a külső, az addig ismeretlen, félelmes valóság konfrontálódik egymással rögtön az első fejezetben. De ez a konfliktus mindenkinek ismerős lehet az életből: ez a mindennapok állandóan ismétlődő rituáléja a meseregény kiindulópontja is.

– *A gyerekek körében léteznek örökzöld témák, mint a kalózok,*

a dinók, a vonatok, a pónik. Könynyebb ezekre a populáris témákra építeni egy könyvet, vagy épp megnehezíti az írást, hogy már rengeteg mű született velük kapcsolatban?

– Mindaz, ami közkedvelt motívum a gyerekirodalomban, csak segíthet. Persze, az írónak meg kell tisztítani a banálissá lett témát, új köntösbe szükséges öltöztetni, más oldalról láttatni, immár nem elegendő sematikus kalózokat szerepeltetni. Igyekszem nem odafigyelni semmi olyasmire, ami korábban jött létre ezekben a népszerű témákban, inkább én magam próbálom kiásni, megteremteni azt. Jó lenne megfejteni, mitől közkedveltebb egy bizonyos motívum, miért érdektelen a másik. De szerintem a gyerekeket minden érdekli, az a kulcsa, hogyan tálalod, mennyire tudod megragadni magát a jelenséget. Az én jelszavam: kaland és költészet. Ezt a kettőt érzem „célravezetőnek”, e kettő, karöltve, egymást erősítve tud fölmutatni olyan felületet és mélységet, ami megragadhatja a kíváncsi és bölcs olvasót.

– *Ezzel ellentétben egy hangyászt megtenni főszereplőnek igen szokatlan, nem mindennapi elgondolás. Van személyes tapasztalatod, élményed hangyással?*

– Nincs személyes tapasztalatom, de a hangyász esendő és egy-

ben jámbor alakja, különös formája és csetlő-botló lénye mindig is lenyűgözött. Arra gondoltam, hogy a gyerekek számára is rögtön szimpatikus lesz. A külseje egy érző szívet takar, ezt akartam megmutatni. Fontos volt, hogy legyen egzotikum a regényben, hiszen több helyszínen játszódik, amolyan National Geographic-szerű világotudásnak vagyunk a tanúi: miközben olvassuk, a hangyással és a többi szereplővel eljutunk Porhóból Párizsba, New Yorkba, Ekvádorba, vagyis akad bőven izgalom.

– *A mesében többször megjelenik a „felsőbb erőre hagyatottság” érzése. Ez az alárendeltségi viszony több szinten mutatkozik meg: Lojola sorsa Kortó kezében van, Kortó pedig a Tenger Szellemében – akit a pap egyszer „Istenkém”-ként aposztrofál. Bibliikus jellegre utal az is, hogy Kortó ad nevet a hangyásznak, tehát „birtokba veszi”, akárcsak a Bibliában, ahol az emberek feladata nevet adni az élőlényeknek, ezzel jelezve hatalmukat. Szándékosan ötvözted a kaland- és utaztató meseregényt ezekkel az itt-ott megjelenő szakrális mintákkal?*

– Igen, ez az egymásrautaltság meghatározó, hiszen éppen az ezzel kapcsolatos ősi tudásunkat vesztítettük el. Porhó szigete, mint már említettem, valamikor a középkor időszakában népesült be, és a bibliai motívumok már csak nyomokban lelhetők fel, noha a szellemiség mégis fennmaradt, gondoljunk Kortó gondoskodó, szeretetteljes lényére. Kortó nyakában egy fakanál lóg, amely a legenda szerint valaha egy kereszt volt, még az első pap hozhatta a lakatlan szigetre. A névadásban is akad szakrális motívum: amikor Kortó

az emlékezet ősi rétegeiből mintegy „előrántja” a jól ismert szent egyik nevét, így lesz a hangyászból Lojola. Aztán ott a tenger is, a Nagy Mesemondó, az örök kékség szent birodalma, amely számomra nem más, mint folyékony azúr, az egyik legnagyobb varázslat, amelybe mindannyian beavatást nyerünk. Én a Vajdaságban nőttem fel, a családommal minden nyáron az Adrián nyaraltunk, ezért bennem múlhatatlan a tengerrel való találkozás élménye. De hogy a kérdésre válaszoljak, tudatosan ötvöztem az utazós regényt és a szakrális elemeket. Az állatok – mint meseszereplők – amúgy mindig hordoznak különféle bibliai jelentéseket, utalásokat, innen már csak egy lépés az izgalmas történet megalkotása. Itt köszönetet mondanék az illusztrátornak, Bányay Annának, aki elképesztő munkát végzett, bámulatosan álmolta meg a meseregényt, együtt élt, lélegzett a szereplőkkel.

– *A szöveg éles ellentétbe állítja a modern városok nyüzsgő életformáját a békés, elszigetelt, természetközeli életmóddal. Priglic (aki Párizsból vidékre, Kortó szigetére költözött) egyértelműen utóbbi mellett teszi le a voksát. Te hogy vagy ezzel, tudsz a bölcs mesterrel azonosulni?*

– Igen aggasztó, ahogy a világ a vesztébe rohan a saját maga okozta klímakatasztrófa által. Ezért most vissza kell térni a gondoskodó együttélés állapotába. Ez egy koncentrált odafigyelést, gyöngédséget feltételez az ember részéről, tekintve, hogy muszáj lesz megmentenie a kihalás szélére sodródott állatfajokat, növényeket és erdőket, hiszen mindannyian egyetlen nagy szövet részei vagyunk.

Azok az emberek, akik tudnak a veszélyről, talán máshogy is próbálnak élni. Vidékre költöznek, a természet közelébe, keresik saját gyökereiket, a régi tudás forrását. A művészeknek különben sem kedveznek a mai körülmények, hiszen a modern nagyváros nem hagy teret az időből való kilépésre, vagyis az időtlenség, a tiszta költészet megélésére. Ezt a weöresi attitűdöt, transzcendens szemléletet lenne jó valahogy visszacsempészni az irodalomba, különben elsekélyesedik, kimosódnak belőle a szakralitás utolsó nyomai is. Talán úgy tűnhet, hogy a *Hangyabefőtt* pozitív szereplői mind a természet közelségét választják, ahogy a gyerekek is biztosan azt választanák, ha megkérdeznék őket. Az íróknak is sokkal több csendre, alkotói térre lenne szüksége ahhoz, hogy meghallja a fejében zümmögő, egészséges gondolatokat, amelyekből, ha jól fülel, megszületik a mű.

– *Milyen visszajelzéseket kaptál a kötetről?*

– A gyerekek részéről sok visszajelzés érkezett. Eddig csak pozitív véleményeket hallottam; a meseregény folyamatos izgalomban tartotta őket. Ősztől majd számos könyvbemutatót tervezek Magyarországon és határon túl is. Egy kiváló zeneszerző barátom dalokat, áriákat is ír a versbetétek alapján. Remélem, év végéig elkészül a meseregény zenés változata is, amihez majd színházat keresünk. Mindez a törekvés nem légből kapott, ugyanis a mű dramatizált változata is készül, mindenképpen szeretném színházi formában is bemutatni, de ez még a jövő zenéje.

Bolla Eszter